
Opiskelijoiden kokemuksia saavutettavuuden nykytilasta korkeakouluissa ja vinkkejä kouluttajille

Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs

Elina Lavikainen

Johanna Penttilä

Esteettömien opintopolkujen puolesta -seminaari 11.4.2012

Esityksen kulku

○ Taustoitus

- Kartoituksen lähtökohdat
- Aineisto

○ Tulokset

- Ylätason tarkastelu
- Rakennettu ympäristö
- Opetus- ja opiskelujärjestelyt
- Tuki- ja neuvontapalvelut

○ Lopuksi

- Johtopäätöksiä ja vinkkejä kouluttajille

Kartoituksen tausta

- "Esteettömyyden esiinmarssi"
 - Vuosituhannen vaihteen ympärillä tapahtunut monenlaista kehitystä (mm. ESOK-hanke), jonka myötä ymmärrys esteettömyydestä laajentunut
- Saavutettavuus
 - Ympäristön ja palvelujen sovelluttava mahdollisimman erilaisten ihmisten käyttöön
 - Opiskelu- ja työskentely-ympäristö, jossa kaikki voivat toimia ominaisuuksistaan riippumatta yhdenvertaisesti
- Niin opiskelijoiden kuin korkeakoulujen asiantuntijoidenkin näkökulma; nykytilanteen selvittäminen

Aineisto

- Opiskelijakysely
 - Kevät 2011
 - 1375 vastaajaa, lumipallo-otanta
 - 78 % yliopisto-opiskelijoita, 78 % naisia
 - 63 % ns. valtavirtaan kuuluvia opiskelijoita
 - 12 yliopistoa, 22 ammattikorkeakoulua
- Kysely korkeakoulujen asiantuntijoille
 - Syksy 2011
 - Vastaajat esteettömyyden/saavutettavuuden asiantuntijoita (esim. esteettömyys-yhdyshenkilöitä, opintoasiantuntijoiden hlöstöä)
 - Yksi vastaus per korkeakoulu
 - 16 yliopistoa, 25 ammattikorkeakoulua

OTUS

Opiskelijajärjestöjen
tutkimussäätiö

Ylätason tarkastelu

Saavutettavuuden heikkouksia, vahvuuksia ja parannuksia opiskelijoiden näkökulmasta, TOP 6*

Eniten parannettavaa	Toteutuu erityisen hyvin	Parantunut opintojen aikana
Tilojen esteettömyys (suojellut rakennukset jne.)	Tilojen esteettömyys	EOS - opiskellut vielä liian vähän aikaa
Tiedotus ja viestintä	Sähköiset palvelut	Ei muutoksia
Tuki- ja neuvontapalvelut	Yhteisöllisyys ja tasa-arvoisuus	Sähköiset palvelut
Henkilöstön tavoittaminen	Henkilöstön tavoittaminen	Tilojen esteettömyys (remontit ja korjaukset)
Erilaisuuden huomioiminen	Tuki- ja neuvontapalvelut	Tiedotus ja viestintä (monikanavaistuminen)
Oppimateriaalit (niukka määrä, epäselvät sisällöt)	Opiskelijajärjestötoiminta, kerhotoiminta, vertaisryhmät	Tuki- ja neuvontapalvelut

* TOP 3 ~ 100–200 mainintaa, lopuissa joitakin kymmeniä

Opintopolun merkittävimmät esteet ja edistävät tekijät opiskelijoiden mukaan, TOP 7*

Esteet	Edistävät tekijät
Ohjauksen puute	Sosiaalinen tuki ystäviltä, opiskelukavereilta ja perheeltä
Työnteko / harrastukset (ajanpuute)	Kannustavat opettajat ja hyvä opetustarjonta
Psyykkiset tekijät (motivaation lasku, stressi, yliviikkaus, suorituspaineeet, kiire)	Oma motivaatio, määrätietoisuus ja kiinnostus opiskelualaan
Opetus- ja opiskelumenetelmät	Tuki korkeakoulun ohjaushenkilöstöltä ja/tai opiskelijatuutoreilta
Opetustarjonta (pääallekkäisyys, suppeus, kursseille ei mahdu)	Työharjoittelu ja henkilökohtaiset työelämäyhteydet
Rahan puute	Joustavuus / monipuoliset valinta- ja suorittamismahdollisuudet opinnoissa
Huono terveys / oma sairastelu / diagnoosi	Ylioppilaskunta- / opiskelijakunta- / ainejärjestötoiminta

* Esteissä 70–100, edistävissä tekijöissä 40–300 mainintaa per kohta

 = korkeakouluun liittyvät tekijät

OTUS

Opiskelijajärjestöjen
tutkimussäätiö

Rakennetun ympäristön esteettömyys

Opiskelijoiden arviot korkeakoulunsa rakennetun ympäristön esteettömyydestä, %

Opiskelijaryhmä	1	2	3	4	5	EOS
Ei mikään erityisryhmä	2	7	21	42	27	1
Erilaiset oppijat	5	8	27	31	24	5
Ikääntyneet henkilöt	7	5	27	36	18	7
Kulttuuriset/kielelliset vähemmistöt	2	9	10	38	39	2
Mielenterveyden tai jaksamisen haasteet	6	14	26	41	12	2
Vammaiset henkilöt	7	15	27	32	15	5
Muu	5	14	24	37	19	1

1=erittäin huonosti, 2=melko huonosti, 3=ei hyvin eikä huonosti, 4=melko hyvin, 5=erittäin hyvin

Opiskelijoiden toivomia parannuksia rakennetun ympäristön esteettömyyteen

- Opasteiden lisääminen ja visuaalisen ilmeen parantaminen (17 %)
- Tavallisten ja esteettömien WC-tilojen lisääminen tai suurentaminen; sukupuolineutraalien WC-tilojen perustaminen (17 %)
- Portaiden, kynnysten ja sokkeloisuuden vähentäminen sisätilojen kulkureiteiltä (13 %)
- Esteettömät ovet: kevyemmiksi, leveämmiksi, automaattisiksi, ei lukittuja kulkuväyliä (11 %)
- Hissit: jos ei ole, tulisi rakentaa ja huolehtia, että niille pääsee helposti ja ovat riittävän leveitä (8 %)
- Ulkotilojen kulkureitit: kunnossapito talvella, korkeuserot, pitkät välimatkat rakennusten välillä (7 %)

OTUS

Opiskelijajärjestöjen
tutkimussäätiö

Opetus- ja opiskelujärjestelyjen saavutettavuus

Opiskelijoiden arviot korkeakoulunsa opiskelu- ja opetusjärjestelyjen saavutettavuudesta, %

Opiskelijaryhmä	1	2	3	4	5	EOS
Ei mikään erityisryhmä	1	11	34	43	11	1
Erilaiset oppijat	8	26	35	22	10	0
Ikääntyneet henkilöt	12	17	31	33	5	2
Kulttuuriset/kielelliset vähemmistöt	4	14	23	41	15	4
Mielenterveyden tai jaksamisen haasteet	4	24	35	28	8	1
Vammaiset henkilöt	10	19	31	31	7	2
Muu	5	28	26	30	10	1

1=erittäin huonosti, 2=melko huonosti, 3=ei hyvin eikä huonosti, 4=melko hyvin, 5=erittäin hyvin

Opiskelijoiden nimeämiä kipupisteitä opiskelussa

- Opetuksen ja oppimateriaalien vaihteleva taso
- Tieto- ja viestintätekninen opiskeluympäristö heikko (esim. tietokoneiden ja tulostinten vähäinen määrä ja toimintahäiriöt, heikot etäopiskelumahdollisuudet)
- Kurssimateriaalien ja kirjojen heikko saatavuus / sijoittelu
- Vähäiset jouston mahdollisuudet ja erityistarpeiden huomiointi
- Puutteelliset ennakkotiedot kurssien materiaaleista, suoritustavoista ja/tai aikatauluista

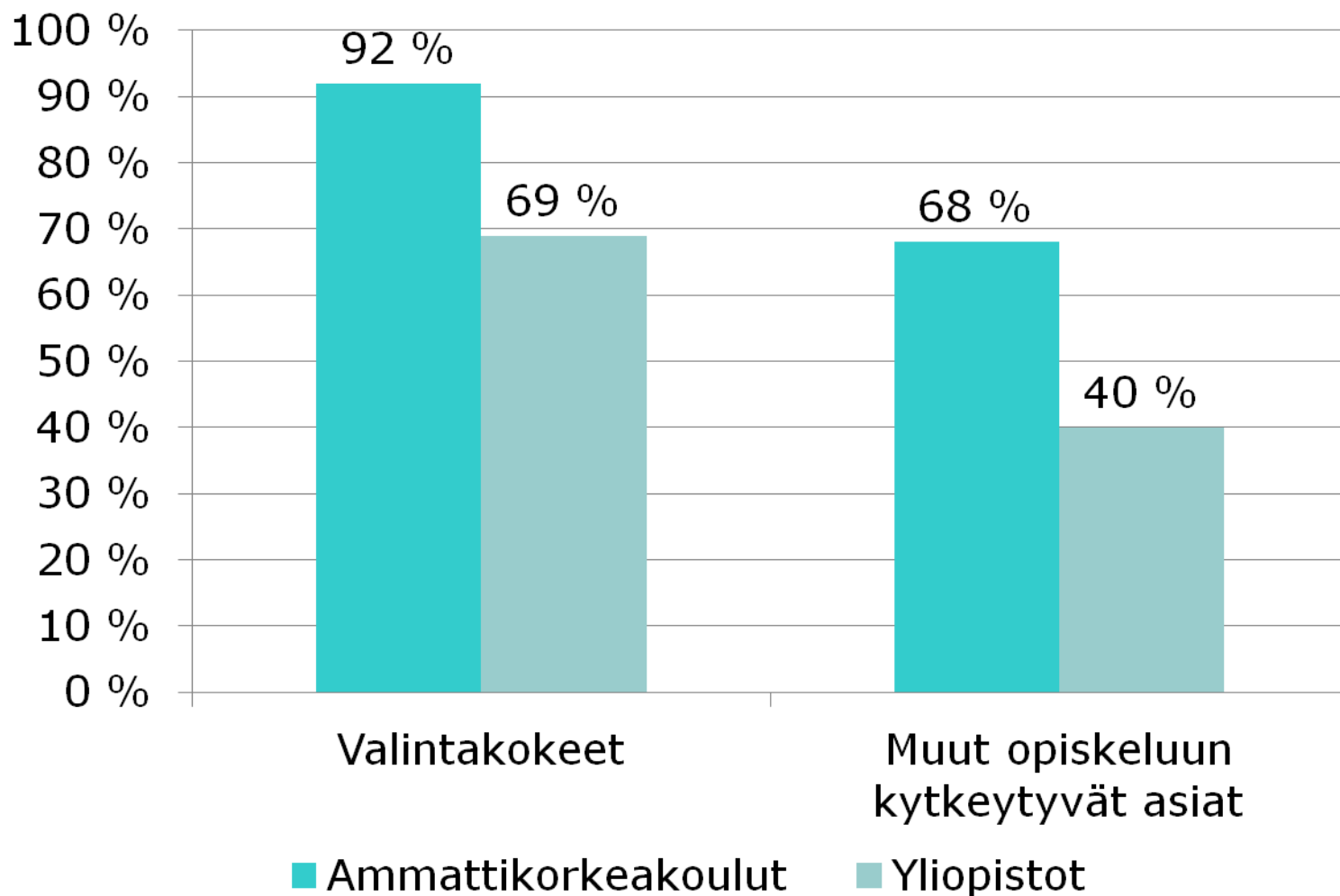
Opiskelijoiden kommentteja opetuksesta / opiskelusta

”Luentomateriaalit ovat usein vain kopioituja monistenippuja, jotka eivät sovellu ihmisille, joilla on näköongelmia, vaikeutta hahmottaa asioita (sirpaleiset leikkaa-liimaa-monisteet) tai tarvetta sähköisille aineistoille.”

”Kurssikirjoja on liian vähän kirjastossa, opetuskäytännöt ja -järjestelyt vaihtelevat suuresti opettajasta riippuen, epäyhtenäinen linja hankaloittaa saavutettavuutta ja varmuutta. Atk-luokka on lähellä, mutta sen tulostusmahdollisuudet ovat onnettomat (= tulostin on aina rikki, eikä huoltoa saa nopeasti paikalle).”

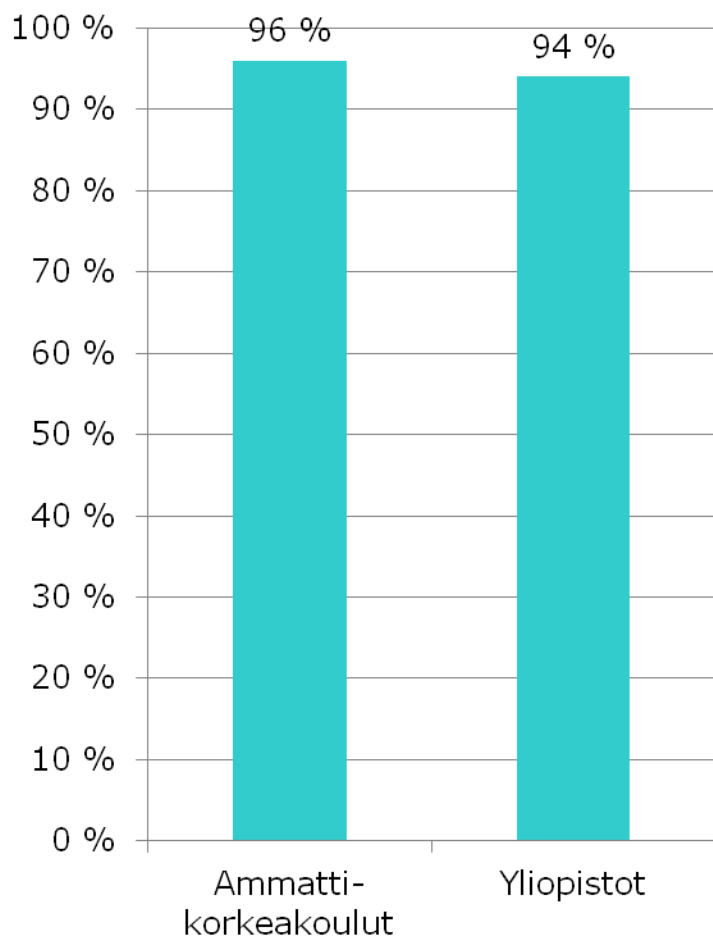
”Yleensä tietoa tulee tipoittain luentosarjojen ja kurssien aikana, ennen kurssin alkua ei aina tiedä, että mitä materiaalia tai kirjoja tullaan käyttämään, pitääkö kirjoittaa esseitä jne. Jotkut luennoijat toki ilmoittavat hyvin kaiken etukäteen.”

Korkeakoulut, joissa on yhtenäinen ohjeistus tukitoimista, %

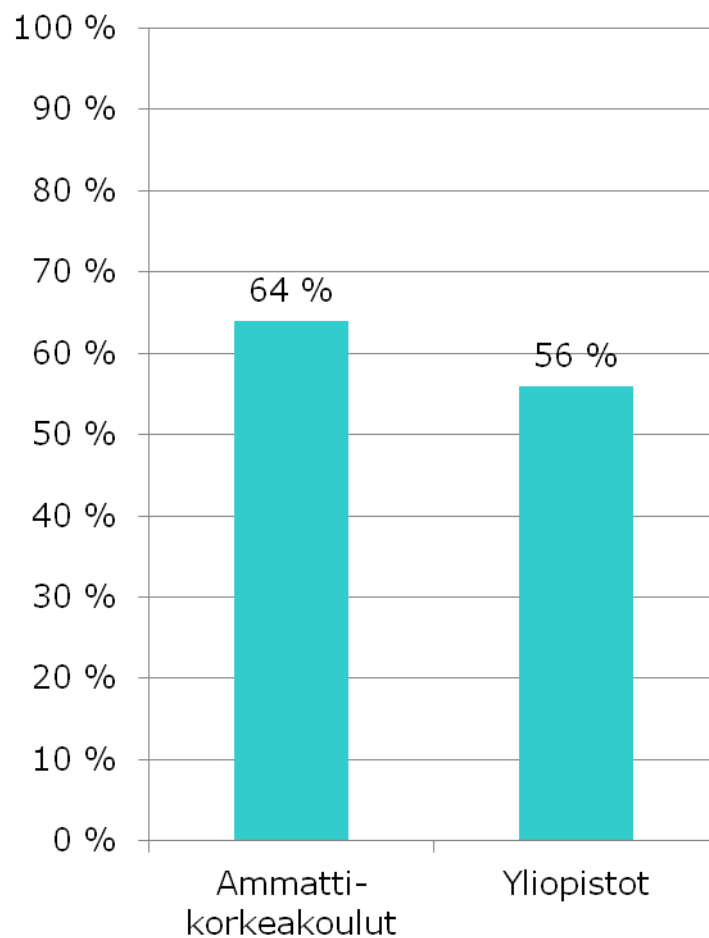

Tukitoimia koskevat järjestelyt, %

Tukitoimet edellyttävät todistusta/lausuntoa

Korkeakoulu antaa suosituksen/todistuksen, jota voi esittää esim. opettajille

Opetuksen tukitoimet ja niiden tarpeen todistaminen opiskelijoiden näkökulmasta

- Korkeakoulun antamat todistukset lähtökohtaisesti hyvä asia, sillä ne tekevät tukitoimiin liittyvästä asioinnista systemaattista
 - Ei henkilökohtaisten tietojen luovuttamista toistuvasti uusille, vieraille ihmisille
 - Eron uuvuttavasta todistelukierteestä
- Käytännössä tieto liikkuu kuitenkin katkonaisesti ja se on monesti kerrottava useaan otteeseen, syinä:
 - Tietoa ei pysty järkevästi siirtämään rekisteristä toiseen
 - Asiasta ei voi ilmoittaa sähköisessä kurssi-ilmoittautumisjärjestelmässä
- Todistuskaan ei aina takaa opiskelijalle hänen tarpeensa mukaisia tukitoimia (erit. lukihäiriöiset opiskelijat → ennakkoluulot, keinottomuus)

Lukihäiriöisten opiskelijoiden kommentteja tukitoimista:

”Lukihäiriöni ei ole huomioitu mitenkään vaikka on luki todistus esitetty. Minkä koen erittäin suurena miinuksena. Perusteluna olen saanut tälläisenkin vastauksen että ei meillä ole tapana ollut huomioida tälläistä seikkaa.”

”Olen ollut tietoinen, että minulla on jonkinlainen lukihäiriö, mutta testien perusteella en tiennyt, että se olisi niin vaikea. Sain siitä todistuksen, jonka olen esittänyt jokaiselle opettajalle, joka on minua opettanut. Vastaanotto onkin ollut järkyttävä. [Yhden opettajan] vastaus oli: ”Voi harmi”. [Toinen opettaja] ei ole vielä tähän päivään mennessä vastannut lähettämäni kyselyyn (aikaa kulunut yli 6 kk). [Kolmas opettaja] ei käsittänyt lainkaan lukihäiriötä.”

OTUS

Opiskelijajärjestöjen
tutkimussäätiö

Tuki- ja neuvontapalveluiden saavutettavuus

Opiskelijoiden arviot korkeakoulunsa tuki- ja neuvontapalveluiden saavutettavuudesta, %

Opiskelijaryhmä	1	2	3	4	5	EOS
Ei mikään erityisryhmä	3	14	32	30	10	11
Erilaiset oppijat	19	17	22	19	15	8
Ikääntyneet henkilöt	16	9	30	33	5	7
Kulttuuriset/kielelliset vähemmistöt	4	9	27	38	15	7
Mielenterveyden tai jaksamisen haasteet	8	27	21	21	10	12
Vammaiset henkilöt	15	13	23	25	10	15
Muu	7	24	24	25	12	7

1=erittäin huonosti, 2=melko huonosti, 3=ei hyvin eikä huonosti, 4=melko hyvin, 5=erittäin hyvin

Tuki- ja neuvontapalveluiden haasteita opiskelijanäkökulmasta

- Oikeaa henkilöä vaikea tavoittaa ja/tai vastaukset viipyvät tai ovat liian yleisluontoisia
- Epätietoisuutta esiintyy siitä, kehen missäkin asioissa tulisi olla yhteydessä ja tiedon löytäminen on toisinaan kiven takana
- Ohjaajien, neuvojen ja opettajien vastaanottoajat paikoin liian rajallisia → parin kolmen tunnin viikoittaiselle vastaanottoajalle ei ehdi välttämättä edes kokopäiväopiskelija, saati työssäkäyvä tai iltaopiskelija
- Saavutettavuusasioiden hoitamiseen tarjottu apu on opiskelijoiden mielestä paikoin vähemmän organisoitua ja systemaattista kuin moni muu tuki- ja neuvontapalvelu

OTUS

Opiskelijajärjestöjen
tutkimussäätiö

Lopuksi

Mitä tulisi kehittää?

- Rakennettu ympäristö
 - Esteettömyyden edistämiseksi tehty työ kantanut hedelmää
 - Apuvälineet osaksi esteettömyyssuunnittelua
- Opetus- ja opiskelujärjestelyt
 - Esteettömät luento- ja oppimateriaalit
 - Tukitoimet ja erityisjärjestelyt etenkin erilaisten oppijoiden huomioimisesta
- Tuki- ja neuvontapalvelut
 - Saavutettavuuteen liittyvien palvelujen näkyvä tiedottaminen
 - Vastuuhenkilöt kaikkiin korkeakouluihin

OTUS

Opiskelijajärjestöjen
tutkimussäätiö

Kiitos!

www.otus.fi